

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 9 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 9

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 9

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№9 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-9>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)
Umarxanova Dildora Sharipxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Peshkova Xristina Vyacheslovovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)
Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)
Mexmonov Kambariddin Miradxanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)
Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Ibragimova Muxlisa Paridunovna

DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA SIYOSIY GURUH LAVOZIMLARINING HUQUQIY TABIATI: MEHNAT-HUQUQIY VA OMMAVIY-HUQUQIY MODELLAR NISBATI.....5

2. Murataev Serikbek Alpamysovich

SIGNIFICANCE AND ESSENCE OF LEGAL REGULATION OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT ASSESSMENT.....14

3. Машарипов Икромбой Олимбой ўғли

ТАШУВЧИНИНГ ФУҚАРОЛИК ЖАВОБГАРЛИГИНИ МАЖБУРИЙ СУҒУРТА ҚИЛИШ ШАРТНОМАСИ БЎЙИЧА СУҒУРТА ТОВОНИНИ ТЎЛАШ ТЎҒРИСИДАГИ ТАЛАБНИ БОШҚА ТУРДАГИ ТАЛАБЛАРДАН АЖРАТИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ.....24

4. Shukurova Diyora Anvarovna

REGULATING TRANSNATIONAL SUBSIDIES THROUGH PREFERENTIAL TRADE AGREEMENTS.....35

5. Каримов Улугбек Хакимджонович

АГРАР СОҲАДА ЕР ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИК ИЖРОСИ УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ РАҚАМЛИ МУҲИТДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....45

6. Мамарасулов Достон Рустам ўғли

НОМУЛКИЙ ХУСУСИЯТДАГИ ИЖРО ҲУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРО ЭТИШНИ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ҚИЛИШ: ҚАРЗДОРНИНГ ШАХСИЙ ИШТИРОКИ МЕЗОНИ.....56

7. Soliyev Dilshod Baxtiyor o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MA'MURIY SUDLAR TIZIMINING HUQUQIY ASOSLARINI SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI.....64

8. Усмонов Мансурбек Мухаммаджонович

ДАВЛАТ СОЛИҚ ХИЗМАТИ ОРГАНЛАРИДА ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА АМАЛГА ОШИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....72

9. Қўлдошев Шезод Шукурулло ўғли

ЁЛЛАНИШ ВА ҲАРБИЙ ТУЗИЛМАЛАРГА ХИЗМАТГА КИРГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК.....82

10. Primov Baxtiyor Olim o'g'li

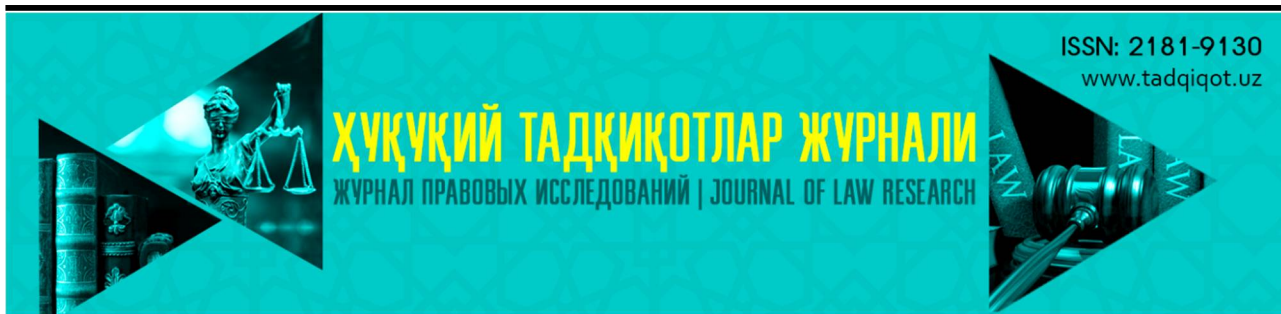
KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASI VA MAYNING SOHASIDAGI JINOIY QILMISHLARNI TURDOSH VA O'XSHASH JINOYAT TARKIBLARIDAN AJRATISH MASALALARI.....90

11. Reymbayev Abdulla Kurbanbayevich

JINOYAT TO'G'RISIDA XABAR BERMASLIK VA UNI YASHIRGANLIK UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....99

12. Курманов Амангелди Пухарбаевич

СУДГАЧА ИШ ЮРИТИШ БОСҚИЧИДА НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ҚИЛИШДА СУД НАЗОРАТИ ИНСТИТУТИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ИМКОНИАТЛАРИ.....106

Мамарасулов Достон Рустам ўғли,
Ўзбекисто Республикаси Хукукни муҳофаза қилиш
Академияси мустақил изланувчиси
E-mail: dostonmamarasulov@proacademy.uz

НОМУЛКИЙ ХУСУСИЯТДАГИ ИЖРО ХУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРО ЭТИШНИ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ҚИЛИШ: ҚАРЗДОРНИНГ ШАХСИЙ ИШТИРОКИ МЕЗОНИ

For citation: Mamarasulov Doston Rustam ugli. DIFFERENTIATION IN THE ENFORCEMENT OF NON-PROPERTY RELATED ENFORCEMENT DOCUMENTS: THE CRITERION OF THE DEBTOR'S PERSONAL PARTICIPATION. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 9.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23067588>

АННОТАЦИЯ

Номулкий хусусиятдаги ижро хужжатларини бажариш мулкый ундирувларни амалга оширишдан нафақат ижро предмети, балки мажбурлов воситаларининг натижага таъсири жиҳатидан ҳам фарқ қилади. Мулкый ундирувда қарздорнинг мол-мулкни аниқлаш ва унга ундирув қаратиш асосий ўрин тутса, номулкий талабнинг ижроси муайян ҳаракатни содир этиш, ундан тийилиш ёхуд қарздорнинг хулқ-атворини суд хужжатида белгиланган тартибга мослаштириш билан боғлиқ. Мақолада бундай талабларни ижро этиш механизмини қарздорнинг шахсий иштироки мезони асосида дифференциация қилиш имконияти таҳлил қилинади. Қарздорсиз бажарилиши мумкин бўлган талаблар билан фақат унинг шахсий ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги орқали амалга ошириладиган талабларга бир хил ижро усуллари қўллаш ҳар доим ҳам қўтилган ҳуқуқий натижани бермаслиги асосланади. Шу муносабат билан ихтиёрий ижро, мажбурлов ва жавобгарлик чораларининг нисбати, ижро хужжатининг аниқлиги ҳамда ижро иши юритиш принципларининг номулкий талабларда намоён бўлиш хусусиятлари кўриб чиқилади.

Калит сўзлар: ижро иши юритиш, номулкий талаб, ижро хужжати, қарздор, ундирувчи, шахсий иштирок, мажбурий ижро, ихтиёрий ижро.

Мамарасулов Достон Рустам угли,
Самостоятельный соискатель правоохранительной
Академии Республики Узбекистан
E-mail: dostonmamarasulov@proacademy.uz

ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ИСПОЛНЕНИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫХ ДОКУМЕНТОВ НЕИМУЩЕСТВЕННОГО ХАРАКТЕРА: КРИТЕРИЙ ЛИЧНОГО УЧАСТИЯ ДОЛЖНИКА

АННОТАЦИЯ

Исполнение документов неимущественного характера отличается от взыскания имущественного характера не только предметом исполнения, но и характером воздействия мер принуждения на результат. Если при имущественном взыскании ключевыми этапами

являются выявление активов должника и обращение на них взыскания, то исполнение требований неимущественного характера предполагает совершение должником определенного действия, воздержание от совершения действия либо приведение поведения должника в соответствие с требованиями, установленными в судебном акте. В статье анализируется возможность дифференциации механизма исполнения таких требований на основе критерия личного участия должника. Обосновывается, что применение идентичных методов исполнения к требованиям, которые могут быть исполнены без участия должника, и к тем, которые требуют личного действия или бездействия должника, не всегда приводит к ожидаемому правовому результату. В данном контексте рассматривается баланс между добровольным исполнением, мерами принудительного исполнения и мерами ответственности, а также вопросы ясности исполнительного документа и особенности проявления принципов исполнительного производства при исполнении требований неимущественного характера.

Ключевые слова: исполнительное производство, требование неимущественного характера, исполнительный документ, должник, взыскатель, личное участие, принудительное исполнение, добровольное исполнение.

Mamarasulov Doston Rustam ugli,
Independent Researcher at the Law Enforcement
Academy of the Republic of Uzbekistan
E-mail: dostonmamarasulov@proacademy.uz

DIFFERENTIATION IN THE ENFORCEMENT OF NON-PROPERTY RELATED ENFORCEMENT DOCUMENTS: THE CRITERION OF THE DEBTOR'S PERSONAL PARTICIPATION

ANNOTATION

The enforcement of non-property related documents differs from the execution of property-related recoveries not only in the subject matter of enforcement but also in how coercive measures impact the outcome. While identifying and levying execution against the debtor's assets is central to property-related recovery, the enforcement of non-property claims involves performing a specific act, refraining from an act, or aligning the debtor's conduct with the requirements established in the court document. This article analyzes the possibility of differentiating the enforcement mechanism for such claims based on the criterion of the debtor's personal participation. It argues that applying identical enforcement methods to claims that can be executed without the debtor and to those requiring the debtor's personal action or inaction does not always yield the expected legal result. In this context, the balance between voluntary compliance, enforcement measures, and liability measures is examined, alongside the clarity of the enforcement document and the specific ways in which the principles of enforcement proceedings manifest in non-pecuniary claims.

Keywords: enforcement proceedings, non-pecuniary claim, enforcement document, debtor, judgment creditor, personal participation, compulsory enforcement, voluntary compliance..

Суд қарори қабул қилиниши билан бузилган ҳуқуқ амалда ўз-ўзидан тикланмайди. Суд ҳимоясининг амалий қиймати қарорда белгиланган мажбурият ҳақиқатда бажарилганда намоён бўлади. Айниқса, номулкий хусусиятдаги талабларда қарорнинг ижроси алоҳида қийинчилик туғдиради. Пул ундиришга оид ишда ижронинг асосий объекти нисбатан аниқ: қарздорнинг пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки топилади ва унга белгиланган тартибда ундирув қаратилади. Номулкий талабда эса ижро предмети муайян ҳаракатни содир этиш ёки, аксинча, муайян ҳаракатдан тийилишдан иборат бўлади.

В.П. Кудрявцева мазкур тоифадаги талабларни комплекс тадқиқ этиб, уларнинг мазмуни қарздорни мол-мулкни топшириш билан боғлиқ бўлмаган муайян ҳаракатни содир этишга ёки бундай ҳаракатни содир этишдан тийилишга мажбурлаш билан белгиланишини кўрсатади [1].

В.Е. Левченко ва Д.А. Кучерова номулкий хусусиятдаги ижро ҳужжатларини қарздор зиммасига пул маблағлари ёки бошқа мол-мулкни топшириш билан боғлиқ бўлмаган муайян ҳаракатни амалга ошириш ёхуд муайян ҳаракатдан тийилиш мажбуриятини юкловчи ҳужжатлар сифатида тавсифлайдилар [2, 128-б.].

Муаллифлар ушбу талабларни ижро этишда қарздорнинг шахсий иштироки зарур ёки зарур эмаслигига қараб икки асосий гуруҳни ажратадилар. Биринчи гуруҳдаги ҳаракатлар қарздорнинг ўзи, давлат ижрочиси, ундирувчи ёки ижрога қўмаклашувчи бошқа шахс томонидан амалга оширилиши мумкин. Иккинчи гуруҳга эса фақат қарздорнинг ўзи бажариши мумкин бўлган ҳаракатлар, шунингдек унинг муайян ҳаракатдан тийилишини назарда тутувчи мажбуриятлар киритилади [2, 128-б.].

Шунга яқин позиция И.И. Кутюхина тадқиқотида ҳам учрайди. Муаллиф номулкий талабларни субъект мезонига кўра, бир томондан, фақат қарздор томонидан бажариладиган, иккинчи томондан, унинг шахсий иштирокисиз ҳам амалга оширилиши мумкин бўлган талабларга бўлишни мантикий тасниф деб баҳолайди [3, 21–22-б.]. Кейинчалик ушбу ёндашувни аниқлаштириб, у ҳаракатсизликка мажбур қилиш билан муайян ҳаракатни содир этишга мажбур қилишни фарқлайди; ҳаракат содир этишни талаб қиладиган ижроларнинг ўзи эса шахсий ва қарздор ўрнига бошқа шахс томонидан бажарилиши мумкин бўлган турларга ажратилади [3, 27-б.].

Бу қарашларнинг амалий аҳамияти таснифнинг ўзида эмас. Асосий масала – ушбу фарқ мажбурий ижро усулини танлашга қандай таъсир қилишини аниқлашда.

В.А. Гуреев ва В.В. Гуцин ҳам ижро иши юритиш тизимида номулкий хусусиятдаги ижро ҳужжатларини бажаришни алоҳида махсус тартиб сифатида кўриб, ишга тиклаш, кўчириш ва бошқа номулкий талабларни ижро этиш хусусиятларини ажратадилар [4, 327–334-б.].

Д.Я. Малешиннинг ижро иши юритишга бағишланган тадқиқотида ҳам суд ҳужжатларини мажбурий амалга оширишнинг умумий механизми ва унинг процессуал хусусиятлари тизимли ёритилган [5].

Қарздорнинг шахсий иштироки талаб этилмайдиган ижро ҳужжатларида суд қарорида назарда тутилган натижа унинг хоҳишига мутлақ боғланиб қолмаслиги мумкин. Масалан, муайян объектни бузиш ёки бошқа бажарилиши мумкин бўлган жисмоний ҳаракат қарздор томонидан амалга оширилмаса, уни тегишли шартларда бошқа шахс орқали бажариш имконияти мавжуд. Россия ҳуқуқини таҳлил қилган И.И. Кутюхина ҳам ҳаракат қарздорнинг шахсий иштирокини талаб қилмайдиган ҳолларда ижрочига уни қарздор номидан ва унинг ҳисобидан ташкил қилиш имконияти берилишини қайд этади [3, 23–24-б.].

В.В. Ярковнинг умумий таҳрири остида тайёрланган ижро иши юритиш дарслигида ҳам номулкий талабларни ижро этиш мустақил махсус масалалар блоки сифатида ёритилади [6, 487-б.].

Шу ерда мажбурий ижронинг мақсади билан қарздорга таъсир кўрсатиш воситаларини фарқлаш зарурати пайдо бўлади. Агар суд ҳужжатида белгиланган ҳаракатни қарздорсиз ҳам бажариш мумкин бўлса, унга бир неча бор санкция қўллашнинг ўзи ҳуқуқни тикламайди. А.О. Мантасян номулкий талабларни таҳлил қилар экан, шахс билан боғлиқ бўлмаган талабларда такрорий муддатлар белгилаш ва жарима чораларини қўллаш ўрнига ижрони давлат ижрочиси томонидан бевосита ташкил этишга ўтиш лозимлигини илгари суради. Унинг фикрича, шахсдан ажралмайдиган талабларда эса билвосита мажбурлов, жумладан жарима, ўз аҳамиятини сақлаб қолиши мумкин [7, 27–28-б.].

Бу фарқ айниқса ишга тиклаш, маълумотни рад этиш, болани тарбиялашда иштирок этиш каби ишлар билан объектни бузиш ёки хонани бўшатиш каби ишлар қиёсланганда яққол кўринади.

Масалан, ишга тиклашга оид ижро ҳужжати бажарилганда ишдан бўшатиш тўғрисидаги тегишли ҳужжат бекор қилиниши ва ходим аввалги меҳнат функцияларини амалга оширишга амалда қўйилиши талаб этилади. Левченко ва Кучерова бундай

ҳаракатларни айнан иш берувчи-должник амалга ошириши лозимлигини кўрсатадилар [2, 129-б.].

Манташян ҳам шахс билан узвий боғлиқ номулкий талабларга бола тарбиясида иштирок этиш, болани ота-онадан бирига бериш, оммавий ахборот воситаси томонидан раддия эълон қилиш ва ишга тиклаш каби ҳолатларни киритади. У бундай талабларнинг ижроси мажбуриятли шахснинг ўзи томонидан амалга оширилишини таъкидлайди [7, 33-б.].

Шу сабабли, бир гуруҳ талабларда давлат ижрочисининг фаолияти суд ҳужжатида белгиланган моддий натижага тўғридан-тўғри эришишга, иккинчи гуруҳда эса қарздорни тегишли хулқ-атворга ҳуқуқий воситалар билан ундашга кўпроқ йўналтирилиши мумкин.

Бу ерда таклиф этилаётган фарқ манбалардаги икки гуруҳли таснифни такрорлашдан иборат эмас. Ушбу таснифдан ижро усулини танлаш учун процессуал мезон сифатида фойдаланиш мумкин, деган фикр мақоланинг муаллифлик позицияси ҳисобланади.

Номулкий талабни бажаришда ихтиёрий ижро учун берилган имконият ҳам ҳар доим бир хил функцияни бажармайди. Левченко ва Кучерова ўрганган Россия қонунчилиги моделида ижро иши қўзғатилганда қарздорга ихтиёрий бажариш учун муддат берилади; мазкур муддатда талаб бажарилмаса, кейинги мажбурлов механизми ва ижро йиғими билан боғлиқ ҳуқуқий оқибатлар юзага келади [2, 128–129-б.].

М.Л. Гальперин ҳам номулкий хусусиятдаги ижро ҳужжатларини бажариш масаласини ижро иши юритишнинг махсус тартиби доирасида алоҳида кўриб чиқади [8, 401-б.].

Аммо қарздорсиз ҳам амалга ошириш мумкин бўлган ҳаракатда ихтиёрий ижронинг асосий фойдаси бошқа шахсни жалб қилиш, қўшимча харажат қилиш ва кейин ушбу харажатларни қарздордан ундириш заруратини камайтиришида кўринади.

Шахс билан узвий боғлиқ талабда ҳолат бошқача. А.О. Манташян ўз тадқиқотида объектни бузиш каби қарздор шахси билан боғлиқ бўлмаган талабларда ихтиёрий ижрони вақт ва молиявий харажатларни камайтиришнинг рационал усули сифатида баҳолайди. Раддия бериш ёки бола тарбиясида иштирок этиш каби шахсга боғлиқ мажбуриятларда эса ихтиёрий ижрони рағбатлантириш суд ҳужжатининг мақсадига эришиш учун анча катта аҳамият касб этишини қайд этади [7, 41–42-б.].

Бу ёндашув ихтиёрий ижрони фақат «мажбурлов бошланишидан олдинги вақт оралиғи» деб баҳолаш етарли эмаслигини кўрсатади. Қарздор ўрнига ҳаракатни амалга ошириш мумкин бўлган ҳолатда ихтиёрий ижро процессуал харажатларни қисқартиради. Қарздорнинг иродаси ва шахсий ҳаракати ҳал қилувчи бўлган ҳолда эса у кўпинча суд ҳужжатини ҳақиқий бажаришнинг энг мақбул йўли бўлиб қолади.

Номулкий талабларни ижро этишда қарздорга нисбатан салбий ҳуқуқий оқибат қўлланилиши суд ҳужжати фактик бажарилганини англатмайди. Бу фарқ айниқса жарима қўлланилганда кўринади.

А.О. Манташян ўрганган ҳуқуқни қўллаш амалиётида жарима қарздорни ижро ҳужжатини мустақил бажаришга ундаш воситаси сифатида ишлатилиши қайд этилади. Бироқ муаллиф бундай таъсир чораси ўз-ўзидан фактик ижрони келтириб чиқармаслигини таъкидлайди [7, 29–31-б.].

Бу масала бола тарбиясида иштирок этишга оид ижро ишларида янада мураккаб тус олади. Манташяннинг фикрича, боланинг ўзи мулоқотга қаршилиқ кўрсатаётган бўлса, онага ёки бошқа қарздорга жарима солиш суд ҳужжатининг реал ижросига олиб келмаслиги мумкин. Аксинча, бола мулоқот қилишни истаган, аммо қарздор бунга атайлаб тўсқинлик қилган вазиятда жарима унинг хулқ-атворини ўзгартиришга таъсир қилиши мумкин [7, 136-б.].

Демак, мажбурлов чорасини унинг формал мавжудлигига қараб эмас, айнан шу ишда ижро натижасига олиб келиш қобилятига қараб баҳолаш зарур.

Қарздорсиз бажарилиши мумкин бўлган ҳаракатни давлат ижрочиси ёки бошқа шахс ташкил қилиши мумкин экан, қарздорни қайта-қайта жазолашни суд қарорини амалга ошириш билан тенглаштириб бўлмайди. Шахсий иштирок талаб қилинган ишда эса бевосита «қарздор

ўрнига ижро» усули мавжуд бўлмагани учун билвосита таъсир чораларининг аҳамияти объектив равишда ортади.

А.А. Парфенчикова ижро иши юритишда билвосита мажбурлов чораларининг тушунчаси, таснифи ва умумий мажбурлов чоралари тизимидаги ўрнини комплекс тадқиқ қилади [9].

Шу асосда, мажбурий ижро билан ҳуқуқий жавобгарликни бир тушунча сифатида қабул қилмаслик лозим. Биринчисининг якуний мақсади суд ҳужжатида тан олинган ҳуқуқни амалда таъминлаш бўлса, иккинчиси ҳуқуқий мажбуриятни бузган шахс учун салбий оқибат юзага келтиради. Бу – юқоридаги манбалар таҳлили асосида шакллантирилган муаллифлик ҳулосасидир.

Номулкий талабларни бажаришда барча муаммо қарздорнинг хулқ-атвори билан боғлиқ эмас. Айрим ҳолларда ижро ҳужжатининг ўзи етарлича аниқ бўлмаслиги мумкин.

И.А. Табак ва А.С. Бережная номулкий талабларни мажбурий ижро этишда ижро ҳужжати матнининг ноаниқлиги алоҳида муаммо эканини кўрсатадилар. Уларнинг таҳлилига кўра, ижро ҳужжатини тушунтириш институти ижрога ҳалақит бераётган ноаниқликни бартараф этиш ва ижрони ўз вақтида амалга оширишга хизмат қилади [10, 511-б.].

Муаллифлар ижро ҳужжатининг қоидалари билан бир қаторда уни ижро этиш усули ва тартибини ҳам тушунтириш мумкинлигини қайд этадилар [10, 511–512-б.].

Бу назарий муаммо амалиётда жуда конкрет оқибат келтириб чиқаради. Табак ва Бережная келтирган мисолда ўзбошимчалик билан қурилган бинонинг бир қисмини бузиш тўғрисида қарор қабул қилинган. Кейинчалик мутахассис ҳулосасида бинонинг тегишли қисмини техник жиҳатдан алоҳида бузиш мумкин эмаслиги кўрсатилган, суд ҳужжатида эса бундай имконият мавжуд деган ёндашув акс этган. Натижада ижро ҳужжати талаби билан уни амалда бажариш имконияти ўртасида зиддият юзага келган [10, 512–513-б.].

Муаллифлар бу каби ноаниқлик давлат ижрочисини ҳужжатни берган органга тушунтириш учун мурожаат қилишга мажбур қилиши ва шу орқали ижро муддатларининг чўзилишига сабаб бўлиши мумкинлигини ҳам қайд этадилар [10, 512-б.].

Бу ерда ижро ҳужжатининг аниқлиги оддий юридик техника талаби бўлиб қолмайди. Номулкий талабда айнан қайси ҳаракат бажарилиши, қандай натижа ижро деб ҳисобланиши ва мажбуриятнинг чегараси ноаниқ қолса, давлат ижрочиси суд ҳужжатида мавжуд бўлмаган мазмунни мустақил шакллантириш хавфига дуч келади.

Шу сабабли номулкий талаблар бўйича суд ҳужжатининг резолютив қисми келгусидаги ижро имкониятини ҳам ҳисобга олган ҳолда ифодаланиши мақсадга мувофиқ. Бу фикр юқоридаги амалий муаммонинг таҳлили асосида билдирилаётган муаллифлик позициясидир.

Номулкий ижронинг ўзига хос хусусиятлари фақат процедура ва мажбурлов чораларида эмас, ижро иши юритиш принципларининг амалий мазмунида ҳам кўринади.

Д.Х. Валеев ижро иши юритиш принципларининг мазмуни ва таснифини ушбу соҳанинг назарий асосларини очиб берувчи муҳим масалалардан бири сифатида таҳлил қилади [11].

А.С. Маренков айрим ижро принципларининг номулкий талабларга нисбатан қўлланилиши умумий ижро ишларидаги мазмундан фарқ қилишини асослайди. Хусусан, қарздор ва унинг оила аъзолари яшаши учун зарур мол-мулк минимумини дахлсиз сақлашга оид принцип номулкий талабнинг ўзи мол-мулкни ундиришга қаратилмаган ҳолларда амалда қўлланилмаслигини қайд этади [12, 61-б.].

Шунингдек, Маренков номулкий ижрода мутаносиблик ҳамда ижро ҳаракатларини ўз вақтида амалга ошириш принципларининг мазмуни ўзгаришини кўрсатади. Муаллифга кўра, айрим номулкий мажбуриятлар давомли характерга эга бўлгани учун уларнинг самарали ижроси битта юридик факт билан эмас, балки маълум вақт мобайнида белгиланган хулқ-атворга риоя этилиши билан боғланади [12, 60-б.].

Қарздорнинг шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилиш принципи эса номулкий ижрода, аксинча, кучлироқ намоён бўлади. Маренков буни номулкий талаблар кўп ҳолларда шахсий

характерга эга экани билан изоҳлайди ва шахсга қаратилган мажбурлов унинг шахсий ҳуқуқларини бузадиган жисмоний ёки маънавий босимга айланмаслиги лозимлигини таъкидлайди [12, 60-6.].

Муаллиф мақола якунида ўз позициясини умумлаштириб, мол-мулкнинг зарур минимумини дахлсиз сақлаш принципи номулкий талабларда амал қилмаслиги, мутаносиблик ва ўз вақтида ижро этиш принциплари янги мазмун касб этиши, шаън ва кадр-қимматни ҳурмат қилиш принципи эса айнан номулкий талаблар ижросида тўлиқроқ намоён бўлишини қайд этади [12, 61-6.].

Бу позиция яна бир хулосага олиб келади: ижро иши юритиш принциплари формал жиҳатдан умумий бўлса ҳам, уларнинг амалий мазмуни ижро предметига боғлиқ равишда фарқ қилиши мумкин.

Қарздорнинг шахсий иштироки мезони амалий жиҳатдан жозибатор бўлса-да, номулкий талабларнинг бутун хилма-хиллигини фақат икки гуруҳ орқали тушунтириш ҳам етарли бўлмаслиги мумкин.

А.О. Манташян ўз диссертациясида шахсий иштирокнинг мавжуд ёки мавжуд эмаслиги талабларни дифференциация қилиш учун асосий ҳуқуқий мезонлардан бири эканини тан олган ҳолда, бинар ёндашув номулкий талабларнинг барча процессуал ва моддий-ҳуқуқий хусусиятларини тўлиқ акс эттирмаслигини қайд этади [7, 16-6.].

Бу эътироз асосли. Айрим ижро ҳужжатлари ўз таркибида турли хусусиятдаги бир неча ҳаракатни бирлаштириши мумкин.

Масалан, Манташян кўчиришга оид талабнинг мазмунида, бир томондан, қарздор ва унинг мол-мулкни бинодан фактик чиқаришни, иккинчи томондан, кейинчалик шу бинодан фойдаланмаслик талабини ажратади. Биринчи ҳаракат давлат ижрочиси иштирокида қарздорнинг хоҳишидан қатъи назар амалга оширилиши мумкин; иккинчи мажбурият эса қарздорнинг кейинги хулқ-атворига боғлиқ [7, 100-6.].

Демак, битта ижро ҳужжатида «шахсий» ёки «шахсий бўлмаган» деган ягона белгини беришдан кўра, ундаги ҳар бир мустақил мажбуриятнинг қарздор шахси билан функционал боғлиқлигини аниқлаш аниқроқ натижа бериши мумкин.

Ўрганилган илмий қарашлардан келиб чиқиб, номулкий хусусиятдаги ижро ҳужжатларини ижро этиш механизмини танлашда фақат талабнинг «номулкий» деб аталиши етарли мезон эмас, деган хулосага келиш мумкин.

Фикримизча, ижро механизмини белгилашда суд ҳужжатида назарда тутилган конкрет ҳаракатнинг қарздор шахси билан функционал боғлиқлик даражаси асосий мезонлардан бири бўлиши мумкин.

Агар айнан бир хил ҳуқуқий натижани қарздор ўрнига бошқа шахс ҳам таъминлай олса, ижро натижага йўналтирилган модель асосида амалга оширилиши мақсадга мувофиқ: давлат ижрочиси асосий эътиборни қарздорни такроран жазолашга эмас, суд ҳужжатида назарда тутилган фактик натижани қонуний тартибда таъминлашга қаратиши лозим.

Агар ҳаракатнинг табиати уни фақат қарздорнинг ўзи амалга оширишини тақозо этса, хулқ-атворга йўналтирилган модель устувор бўлади. Бунда давлат ижрочиси қарздорнинг иродасини бошқа шахс ҳаракати билан алмаштира олмайди; шу сабабли қонуний рағбатлантирувчи ва билвосита мажбурлов воситалари асосий аҳамият касб этади.

Ушбу «натижага йўналтирилган» ва «хулқ-атворга йўналтирилган» ижро моделлари юқоридаги олимларнинг тайёр атамалари эмас. Улар Левченко ва Кучерова, Кутюхина, Маренков ҳамда Манташян томонидан билдирилган позицияларни қиёсий таҳлил қилиш натижасида ушбу мақолада илгари сурилаётган муаллифлик умумлаштириши ҳисобланади.

Номулкий хусусиятдаги ижро ҳужжатларини бажаришнинг ўзига хослиги фақат пул ёки бошқа мол-мулк ундирилмаслиги билан изоҳланмайди. Асосий хусусиятлардан бири суд ҳужжатида назарда тутилган ҳаракатнинг қарздор шахси билан қай даражада боғланганидир.

Қарздорнинг шахсий иштирокисиз бажарилиши мумкин бўлган талабларда давлат ижрочисининг фаолияти фактик натижани таъминлашга кўпроқ йўналтирилиши лозим. Агар

ҳаракатни бошқа шахс орқали қонуний равишда бажариш имконияти мавжуд бўлса, қарздорга қайта-қайта санкция қўллаш суд ҳужжатини ижро қилишнинг ўрнини босмаслиги керак.

Фақат қарздорнинг ўзи бажариши мумкин бўлган мажбуриятларда эса вазият бошқача. Бундай ишларда давлатнинг вазифаси шахс ўрнига ҳаракат қилиш эмас, уни суд ҳужжатида белгиланган ҳулқ-атворга қонуний воситалар билан ундашдан иборат.

Ихтиёрий ижронинг функцияси ҳам талаб хусусиятига қараб фарқ қилади. Бир ҳолатда у ижро харажатларини тежаса, иккинчи ҳолатда суд қарорида назарда тутилган натижага эришишнинг энг реал йўли бўлиши мумкин.

Ниҳоят, номулкий талабнинг самарали ижроси фақат қарздорга нисбатан кучлироқ мажбурлов чораларини жорий этиш билан таъминланмайди. Ижро ҳужжатининг аниқлиги, танланган ижро усулининг талаб табиатига мувофиқлиги, мажбурлов ва жавобгарлик ўртасидаги фарқ ҳамда қарздорнинг шахсий ҳуқуқларига риоя этилиши ҳам ижро натижасига бевосита таъсир қилади.

Ўрганилган хорижий доктринадан келиб чиқадиган мазкур ёндашувлар Ўзбекистонда номулкий хусусиятдаги ижро ҳужжатларини ижро этиш институтини тадқиқ қилиш учун фойдали қиёсий-ҳуқуқий материал бўлиши мумкин. Бироқ уларни миллий ҳуқуқ тизимида татбиқ этиш Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилиги ва миллий ижро амалиёти билан алоҳида қиёслашни талаб қилади.

Иктибослар/Сноски/References:

1. Кудрявцева В.П. Исполнение требований неимущественного характера. М.: Статут, 2015. 272 с. (Kudryavtseva V.P. Enforcement of Non-Monetary Claims. Moscow: Statut, 2015. 272 p.)
2. Левченко В.Е., Кучерова Д.А. Исполнение требований неимущественного характера, содержащихся в исполнительных документах // Евразийский Союз Ученых. 2015. № 2-2 (11). С. 128–130. (Levchenko V.E., Kucheroval D.A. Enforcement of Non-Monetary Claims Contained in Enforcement Documents // Eurasian Union of Scientists. 2015. No. 2-2 (11). P. 128–130)
3. Кутюхина И.И. К вопросу об особенностях исполнения решений суда имущественного и неимущественного характера // Теология. Философия. Право. 2021. № 1 (15). С. 20–28. (Kutyukhina I.I. On the Specifics of Enforcing Court Judgments of a Monetary and Non-Monetary Nature // Theology. Philosophy. Law. 2021. No. 1 (15). P. 20–28.)
4. Гуреев В.А., Гушин В.В. Исполнительное производство: учебник для высших учебных заведений. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Эксмо, 2011. 426 с. (Gureev V.A., Gushchin V.V. Enforcement Proceedings: Textbook for Higher Education Institutions. 2nd ed., revised and supplemented. Moscow: Eksmo, 2011. 426 p.)
5. Малешин Д.Я. Исполнительное производство: учебное пособие. М.: Статут, 2020. 144 с. (Maleshin D.Ya. Enforcement Proceedings: Study Guide. Moscow: Statut, 2020. 144 p.)
6. Исполнительное производство: учебник / К.Л. Брановицкий, Д.В. Бурачевский, В.В. Долганичев и др.; под общ. ред. В.В. Яркова. М.: Статут, 2020. 576 с. (Enforcement Proceedings: Textbook / K.L. Branovitsky, D.V. Burachevsky, V.V. Dolganichev et al.; ed. by V.V. Yarkov. Moscow: Statut, 2020. 576 p.)
7. Манташян А.О. Исполнение решений судов неимущественного характера: дис. ... канд. юрид. наук по специальности 5.1.3 «Частно-правовые (цивилистические) науки». Москва, 2026. (Mantashyan A.O. Enforcement of Court Judgments of a Non-Monetary Nature: Dissertation for the Degree of Candidate of Legal Sciences, Specialty 5.1.3 "Private Law (Civil Law) Sciences". Moscow, 2026.)
8. Гальперин М.Л. Исполнительное производство: учебник для вузов. 4-е изд., перераб. и доп. М.: Юрайт, 2020. 498 с. (Galperin M.L. Enforcement Proceedings: Textbook for Higher Education Institutions. 4th ed., revised and supplemented. Moscow: Yurayt, 2020. 498 p.)
9. Парфенчикова А.А. Меры косвенного принуждения в исполнительном производстве / под ред. В.В. Яркова. М.: Статут, 2017. 200 с. (Parfenchikova A.A. Measures of Indirect Coercion in Enforcement Proceedings / Ed. by V.V. Yarkov. Moscow: Statut, 2017. 200 p.)

10. Табак И.А., Бережная А.С. К вопросу о некоторых особенностях принудительного исполнения требований неимущественного характера // Вопросы российской юстиции. 2024. Вып. 31. (Tabak I.A., Berezhnaya A.S. On Certain Features of the Compulsory Enforcement of Non-Pecuniary Claims // Issues of Russian Justice. 2024. Issue 31.)
11. Валеев Д.Х. Исполнительное производство в системе права Российской Федерации // Правоведение. 2001. № 5. С. 169–178. (Valeev D.Kh. Enforcement Proceedings within the Legal System of the Russian Federation // Pravovedenie. 2001. No. 5. P. 169–178.)
12. Маренков А.С. Особенности действия отдельных принципов исполнительного производства при исполнении требований неимущественного характера // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Право. 2023. № 3 (54). С. 57–62. DOI: 10.17308/law/1995-5502/2023/3/57–62. (Marenkov A.S. Specifics of the Application of Certain Principles of Enforcement Proceedings to Non-Pecuniary Claims // Bulletin of Voronezh State University. Series: Law. 2023. No. 3 (54). P. 57–62. DOI: 10.17308/law/1995-5502/2023/3/57–62.)

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.